

ระบอบการปกครองแบบฟิวดัล กับวิถีแห่งขุนนางและอัศวินสมัยกลาง

อนันต์ชัย เลาะห์พันธุ์*

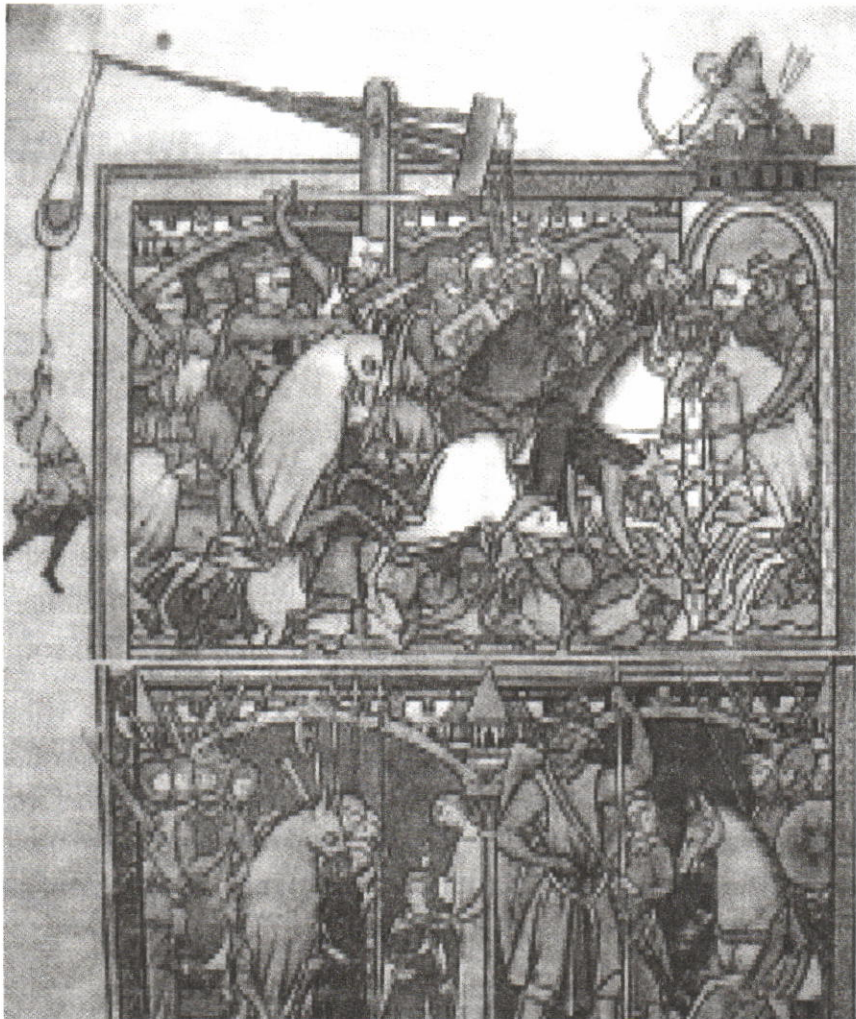
ในสมัยกลาง (Middle Ages) ตอนต้น (ค.ศ. 476-1050) แบบแผนชีวิต วัฒนธรรมและสภาพสังคมของยุโรปได้เริ่มตกอยู่ใต้อิทธิพลของระบอบการปกครองแบบฟิวดัล (feudalism)** ที่อำนาจปกครองแบบรวมศูนย์สลายลงและเหล่าขุนนางสามารถลิตรอนอำนาจปกครองของกษัตริย์ ก่อให้เกิดการปกครองแบบกระจายอำนาจขึ้น ขณะเดียวกันสายสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนระดับต่างๆ ในสังคมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้ความคุ้มครองเกื้อหนุนและการแบ่งปันผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยทุกฝ่ายจะยึดถือที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสายสัมพันธ์ต่อกัน ลักษณะเฉพาะของสังคมฟิวดัลดังกล่าวนี้เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปตั้งแต่สมัยการจัดตั้งอาณาจักรของอนารยชนเผ่าแฟรงค์ (Frank) ในบริเวณที่เคยเป็นที่ตั้งของแคว้นกอล (Gaul) ในจักรวรรดิโรมัน ภายใต้การปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์เมโรวินเจียน (Merovingian) ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 5 และจะเด่นชัดในสมัยกลางยุครุ่งโรจน์ (High Middle Ages ค.ศ. 1050-1350) ขุนนางจะก้าวขึ้นมาเป็นผู้มีบทบาทสูงในฐานะเป็นผู้รักษากฎระเบียบต่างๆ ของสังคมเป็นผู้จรรโลงและเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมของยุโรปในสมัยกลาง มีชื่อเรียกอีกชื่อว่า “ยุคธรรมะอัศวิน” (Age of Chivalry)

ความหมายและพัฒนาการของระบอบการปกครองแบบฟิวดัล

ในสมัยกลางระบอบการปกครองแบบฟิวดัลเป็นองค์กรเบ็ดเสร็จ (a total organization) ของสังคมตะวันตกที่ใช้เป็นเครื่องกำหนดฐานะและสิทธิต่างๆ ของปัจเจกชนในสังคม ตลอดจนเป็นระบบที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมทั้งการทหาร การปกครอง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจอย่างแยกจากกันไม่ได้ จนกล่าวได้ว่า ระบอบการปกครองแบบฟิวดัลเป็นระบบสังคมที่ควบคุมชีวิตของปัจเจกชนในสมัยกลางตั้งแต่เกิดจนตาย

* รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** โดยความเป็นจริงแล้ว “feudalism” เป็นศัพท์บัญญัติที่มีได้เกิดขึ้นในสมัยกลาง แต่เกิดขึ้นในสมัยหลัง คำว่า “feudal” เป็นศัพท์ในภาษาอังกฤษที่เริ่มใช้กันในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ส่วน “feudalism” นั้นเกิดหลังจากนั้นอีก

วิถีแห่งขุนนางและอัศวินสมัยกลาง

คำว่า feudalism มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า feudum ตรงกับภาษาอังกฤษว่า fee หรือ fief อันหมายถึงที่ดิน ซึ่งบุคคลยึดถือที่ทำกินจากเจ้านาย (lord) จะต้องให้ความเคารพเชื่อฟังและรับใช้เจ้านายเพื่อตอบแทนสิทธิ์ที่ได้ใช้ที่ดินผืนนั้นๆ ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เกิดจากประเพณีชาวโรมันที่สำคัญคือการแสวงหาอุปการะคุณ หรือ patrocinium ที่ข้าหรือผู้อยู่ใต้ความอารักขา (client) เข้าฝากตัวกับขุนนางหรือผู้อุปการะ (patron) ที่มีอำนาจเพื่อให้คุ้มครองตนจากภัยและการจู่โจมของพวกอนารยชนหรือโจรผู้ร้าย (ในปลายจักรวรรดิโรมัน รัฐบาลกลางอ่อนแอจึงไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่) และประเพณี precarium ที่เจ้าของที่ดินผืนเล็กๆ ยอมยก

กรรมสิทธิ์ในที่ดินของตนให้แก่ขุนนาง (หรือวัด) ที่มีอำนาจเพื่อได้รับการคุ้มครอง เมื่อโอนกรรมสิทธิ์แล้วก็ทำปฏิญญาขอเช่าที่ดินนั้นคืนมาเพื่อใช้ทำกินต่อไปตามปกติ ต่อมาประเพณีของชาวโรมันเหล่านี้ได้ประสมประสานกับประเพณี *comitatus* ของพวกอนารยชนเผ่าเยอรมันที่เข้ามารุกรานยุโรปตะวันตกในสมัยปลายจักรวรรดิโรมันและสมัยกลางตอนต้น ประเพณี *comitatus* ได้แก่ ประเพณีที่ชายฉกรรจ์หรือนักรบกระทำสัตย์สาบานว่าจะจงรักภักดีซื้อตรงต่อหัวหน้าของตนทั้งในยามสงบและยามสงคราม ฉะนั้นในยามที่บ้านเมืองเกิดความระส่ำระสายและระบอบการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจหย่อนประสิทธิภาพ ซึ่งกษัตริย์หรือรัฐบาลกลางไม่อาจให้ความคุ้มครองในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรได้ ราษฎรจึงพากันไปขออาศัยและขอความคุ้มครองจากขุนนางที่มั่งคั่งและมีกำลังทหารที่เข้มแข็ง โดยยอมตัวเป็นคนในอาณัติหรือทหารของขุนนางดังกล่าวตามประเพณีพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชาวโรมันและของอนารยชนเผ่าเยอรมันเพื่อความอยู่รอดร่วมกันทั้งสองฝ่าย เมื่อเหตุการณ์สงบลง เหล่าทหารรวมทั้งราษฎรที่เข้าร่วมรบก็จะได้รับที่ดินหรือขอรับที่ดินมาทำกินใหม่ แต่ต้องทำพิธีสวามิภักดิ์ต่อผู้คุ้มครองหรือผู้ปกครองที่ดิน ตลอดจนประพฤติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่ผู้คุ้มครองเป็นผู้กำหนดให้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ระบอบการปกครองแบบฟิวดัลเป็นวิธีการหนึ่งของการปกครองที่ฝ่ายปกครองสามารถรักษาพลังอำนาจที่จำเป็นในการปกครองไว้ได้ โดยอำนาจนั้นกระจายไปในท้องถิ่นต่างๆ เป็นการสลายอำนาจการปกครองแบบรวมศูนย์ ในทางทฤษฎีโครงสร้างของระบอบการปกครองและสังคมเป็นแบบสามเหลี่ยมพีระมิด (pyramid) โดยจักรพรรดิหรือกษัตริย์มีอำนาจสูงสุด และอัศวินผู้น้อย (simple knight) เป็นผู้ที่มีอำนาจที่อยู่ในฐานล่างสุดของพีระมิดแห่งอำนาจนี้ โดยมีชาวนาและทาสติดดิน (serf) เป็นชนใต้ปกครองที่มีฐานะทางสังคมต่ำที่สุด

ระบอบการปกครองแบบฟิวดัลเริ่มพัฒนาในอาณาจักรแฟรงก์เพราะกษัตริย์ในราชวงศ์เมโรวินเจียนทรงยึดถือที่ดินเป็นเสมือนพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เมื่อสวรรคตแล้วก็มีการแบ่งแยกดินแดนเพื่อพระราชทานแด่พระราชโอรสทุกพระองค์ให้ครอบครองอย่างอิสระ จึงทำให้การรวมอำนาจปกครองและระบบการเก็บภาษีของโรมันไม่อาจถือปฏิบัติได้ ดังนั้น ระบบกษัตริย์จึงอ่อนแอลงและอำนาจของกษัตริย์ก็ถูกพระประยูรญาติและพวกขุนนางฉีกร่อนลงทีละเล็กละน้อย จนในที่สุดกษัตริย์ในราชวงศ์เมโรวินเจียนทรงมีสถานะภาพเป็นเพียง “กษัตริย์หุ่น” (puppet ruler) หรือ “กษัตริย์ไร้พระราชภารกิจ” (do-nothing king) ที่ไร้พระราชอำนาจในที่สุด

ในสมัยราชวงศ์เมโรวินเจียนดังกล่าว บรรดาข้าหลวงที่เรียกว่า *comites* หรือเคานต์ (count) ต่างได้รับการแต่งตั้งให้ไปปกครองดินแดนในส่วนภูมิภาคที่เรียกว่ามณฑลหรือเคาน์ตี (county) เคาน์ตีเหล่านี้เป็นผู้มีอำนาจปกครองอย่างเด็ดขาด ทั้งในด้านการบริหาร ตุลาการ หรือการป้องกันมณฑล และต่างมีฐานะเหมือนเป็นเจ้าเมืองประเทศราชที่มีหน้าที่เพียงส่งส่วยกองกำลังให้แก่กษัตริย์เป็นบางครั้ง บางคราวเท่านั้น ส่วนกษัตริย์ก็มิได้มีรายได้อะไรมากนัก พระองค์ทรงมีแต่ที่ดินที่จะพระราชทานให้แก่ขุนนางเพื่อตอบแทนความดีความชอบเท่านั้น เมื่อพระราชทานที่ดินไปแล้วก็ไม่สามารถเรียกกลับคืนได้ ดังนั้น กษัตริย์ในราชวงศ์เมโรวินเจียนจึงทรงยากจนมากขึ้นเป็นลำดับ และมีฐานะเป็นกษัตริย์ไร้พระราชภารกิจมากขึ้นด้วย

ในบรรดาตระกูลขุนนางที่มีอิทธิพลในอาณาจักรแฟรงก์นั้น ขุนนางในตระกูลคาโรลินเจียน

(Carolingian) ซึ่งสืบทอดตำแหน่งสมุหราชมนเทียร (Mayor of the Palace) ที่มีความสำคัญเทียบเท่าตำแหน่งอัครเสนาบดีเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ขุนนางในตระกูลคาโรลินเจียนทุกคนล้วนแต่เป็นนักรบที่มีความกล้าหาญและมีลักษณะเป็นผู้นำที่ดี ดังนั้น จึงมีทหารจำนวนมาก “เข้าฝากตัว” ด้วยตามประเพณี comitatus ของเยอรมัน ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 8 ชาร์ล มาร์เทล (Charles Martel) หัวหน้าตระกูลคาโรลินเจียนสามารถรวบรวมอาณาจักรแฟรงก์เป็นปึกแผ่นได้อีกครั้งและสกัดกั้นการรุกรานของพวกมุสลิม (มัวร์) หรือมอร์ ที่พยายามขยายอิทธิพลจากคาบสมุทรไอบีเรียเพื่อครอบครองยุโรปตะวันตกทั้งหมด ต่อมาใน ค.ศ. 751 เปแปงร่างเตี้ย (Pepin the Short) บุตรชายซึ่งเป็นสมุหราชมนเทียรคนสุดท้ายของตระกูลคาโรลินเจียนได้ปลดกษัตริย์หุ่นของราชวงศ์เมโรวินเจียนและสถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์แรกของราชวงศ์คาโรลินเจียน

ราชวงศ์คาโรลินเจียนมีสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคริสตศาสนาจักรและทำหน้าที่เป็น “ผู้พิทักษ์” ศาสนจักรอย่างแข็งขัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ได้ชักนำให้เปแปงร่างเตี้ยและพระราชโอรสคือ พระเจ้าชาร์เลอมาญ (Charlemagne หรือ Charles the Great) ซึ่งศาสนจักรได้แต่งตั้งให้เป็น “จักรพรรดิ” ของชาวโรมัน ในวันคริสต์มาส ค.ศ.800ต้องทำสงครามขับเคี่ยวกับชนเผ่าอื่นๆ และพวกมุสลิมอยู่เนืองๆ จนในที่สุดต้องทรงขยายสิทธิในการใช้ประโยชน์ของที่ดิน (benefice) แก่พวกขุนนางเพื่อแลกเปลี่ยนกับกองทัพในการทำสงครามปราบปรามพวกศัตรูดังกล่าว และในบางครั้งก็พระราชทานอภัยทาน (immunity) ถอดถอนอำนาจตุลาการของพระองค์จากผืนดินที่ขุนนางเหล่านั้นครอบครองและปล่อยให้ขุนนางมีอำนาจปกครองราษฎรในบริเวณนั้นอย่างอิสระโดยไม่ต้องขึ้นกับรัฐบาลกลางอีกต่อไป พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวนี้นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ระบอบการปกครองแบบฟิวดัลขยายตัวและพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ

ในเวลาไม่ช้า อาณาจักรของพวกแฟรงก์ก็ถูกแบ่งออกเป็นแคว้นแคว้นต่างๆ มีขุนนางปกครองเป็นอิสระ ความสัมพันธ์ระหว่างขุนนางท้องถิ่นกับรัฐบาลกลางหรือจักรพรรดิดำเนินไปอย่างหลวมๆ แต่ขณะเดียวกันอำนาจปกครองของขุนนางที่มีต่อชาวไร่ชาวนาที่ทำมาหากินในที่ดินของตนนั้นกลับมั่นคงขึ้นเป็นลำดับ ขุนนางเป็นทั้งเจ้าของที่และเจ้าของชีวิต และมีอำนาจในการเก็บภาษีอากร ชาวไร่ชาวนาจึงตกอยู่ในสภาพทาสติดที่ดินที่ไม่สามารถโยกย้ายที่อยู่อาศัยได้ ราษฎรต้องขึ้นศาลขุนนางเพราะศาลหลวงหมดอำนาจที่จะบังคับคดีในเขตมณฑลหรือแคว้นที่ขุนนางปกครอง

นอกจากนี้ ในสมัยราชวงศ์คาโรลินเจียนเรื่องอำนาจนั้น พวกแฟรงก์ได้แผ่อิทธิพลเข้าครอบครองดินแดนต่างๆ ในยุโรปอย่างกว้างขวาง ทำให้กษัตริย์มีปัจจัยคือที่ดินที่จะพระราชทานเป็นบำเหน็จบำนาญแก่นายทหารที่ได้แสดงความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อพระองค์ได้มากขึ้น ซึ่งทหารเหล่านั้นอาจมอบให้ผู้อื่นไปถือครองเป็นทอดๆ โดยทั้งสองฝ่ายต่างยินดีที่จะให้ความคุ้มครองและมีพันธะหน้าที่ต่อกัน ผู้มอบที่ดินจึงได้ชื่อว่า “ลอร์ด” (Lord) หรือ “ซูเซอรัน” (Suzeraine) ส่วนผู้รับมอบที่ดินเรียกว่า “วัสซัล” (vassal) หรือขุนนางรับใช้ ซึ่งมาจากคำภาษาละตินว่า vassus หรือ vassallus หมายถึง ผู้รับใช้ ที่ดินที่มอบเรียกว่า “feudum” ในภาษาละติน หรือ “fief” ในภาษาอังกฤษ

ในสมัยพระราชนัดดาของพระเจ้าชาร์เลอมาญ ระบอบการปกครองแบบฟิวดัลได้ขยายตัวและฝังรากลึกอย่างรวดเร็วอันเนื่องจากการแย่งชิงความเป็นใหญ่กันในหมู่พระราชนัดดาและการยึดถือ

ประเพณีการแบ่งที่ดินของพวกแฟรงค์ จากสนธิสัญญาแวร์เดิง (Treaty of Verdun) ใน ค.ศ. 843 ได้แบ่งจักรวรรดิแฟรงค์หรือจักรวรรดิคาโรลินเจียนที่กว้างใหญ่ไพศาลแก่หมู่พระราชันต์ดาและการลิดรอนถอนอำนาจของจักรพรรดิก็เกิดขึ้นเป็นลำดับ การล่มสลายของจักรวรรดิแฟรงค์จึงเกิดควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของระบอบการปกครองแบบฟิวดัลที่แบ่งแยกความเป็นปึกแผ่นของจักรวรรดิให้เป็นดินแดนในปกครองอย่างอิสระของพระราชวงศ์และขุนนางในระดับต่างๆ ทั้งทั่วยุโรปตะวันตก เกิดเป็นระบอบการปกครองแบบการกระจายอำนาจอย่างสมบูรณ์ มีโครงสร้างอำนาจแบบพีระมิด โดยมีจักรพรรดิหรือกษัตริย์มีสถานภาพสูงสุด รองลงมาได้แก่ ดยุก (duke) หรือเจ้าชาย (prince) เคานต์ (count) ไวส์เคานต์ (viscount) บารอน (baron) เอิร์ล (earl) หรือมาร์เกรฟ (margrave) และต่างปกครองในดินแดนหรือแคว้นแคว้นที่มีฐานะเป็นราชอาณาจักร (kingdom) ราชรัฐ (grand duchy หรือ principality หรือ duchy) เคาน์ตี (county) ฯลฯ เป็นต้น จนในที่สุดได้กลายเป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญของสังคมตะวันตก ในสมัยกลางยุครุ่งโรจน์ ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ยุคธรรมะของอัศวิน”

ข้อกำหนดและเงื่อนไขระหว่างลอร์ดกับวัสซัล

โดยทฤษฎี ทั้งลอร์ดและวัสซัลต่างไม่ใช่ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินอย่างแท้จริง เพราะที่ดินยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของกษัตริย์อยู่ (ในทางคริสต์ศาสนานี้ถือว่าที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของพระเป็นเจ้าแต่พระองค์เดียว) ฉะนั้น กษัตริย์คือลอร์ดหรือซูเซอเรนอันดับหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติกษัตริย์กลับไม่มีพระราชอำนาจสูงสุด อำนาจในการปกครองหรือตุลาการจะกระจายอยู่กับลอร์ดเจ้าที่ดิน และลอร์ดแต่ละคนก็สามารถใช้อำนาจหรือสิทธิของความเป็นลอร์ดได้เฉพาะกับวัสซัลที่ได้รับมอบที่ดินจากตนเท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างลอร์ดกับวัสซัลเกิดขึ้นจากการประกอบพิธีแสดงความภักดี (Act of homage) เมื่อลอร์ดมอบที่ดินให้แก่วัสซัลพิธีดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในระบอบการปกครองแบบฟิวดัล เพราะเป็นการเชื่อมโยงและผูกพันระหว่างขุนนาง (ลอร์ด กับวัสซัล) หรือตระกูลทั้งสองให้มีการกิจและหน้าที่ต่อกันไปชั่วลูกชั่วหลาน ส่วนวัสซัลเมื่อได้รับที่ดินไปแล้วก็เท่ากับเป็นคนของลอร์ดจนกว่าจะสิ้นชีวิตแต่สามารถนำที่ดินบางส่วนไปให้แก่ผู้อื่น (โดยมีขั้นตอนการประกอบพิธีแสดงความภักดีเช่นกัน) วัสซัลผู้นั้นจะมีฐานะเป็นลอร์ดของผู้รับที่ดินผืนนั้น แต่ความสัมพันธ์ของผู้รับที่ดิน (ซึ่งมีฐานะเป็นวัสซัล) จะมีกับลอร์ดที่มอบที่ดินให้แก่ตนเท่านั้น ไม่ข้ามชั้นไปมีสัมพันธ์และพันธะหน้าที่ ต่อลอร์ดที่สูงขึ้นไปอีกระดับ ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าในระบอบการปกครองแบบฟิวดัลนี้จึงไม่มีลอร์ดผู้ใดมีอำนาจสูงสุดอย่างแท้จริงในการบังคับวัสซัลทุกคนในอาณาจักรได้ และที่ดินก็สามารถถูกแบ่งย่อยลงไปเรื่อยๆ ซึ่งขบวนการนี้เรียกว่า “subinfeudation” และทำให้อำนาจของซูเซอเรนลดลง

อย่างไรก็ดี ลักษณะการปกครองแบบฟิวดัลก็มีความแตกต่างกัน ระบอบการปกครองแบบฟิวดัลในตะวันออกเฉียงเหนือของฝรั่งเศสถือเป็นรูปแบบที่รู้จักกันดีที่สุด เรียกว่า classic feudalism ซึ่งแตกต่างไปจากในดินแดนเยอรมัน ส่วนอังกฤษไม่ถูกระบอบนี้ครอบงำจนพวกนอร์แมน (Norman) เข้ารุกรานใน ค.ศ. 1066 แต่ก็มีลักษณะเฉพาะตัวเพราะเป็นการประสมประสานกันระหว่างระบอบการปกครองแบบฟิวดัลของฝรั่งเศสกับธรรมเนียมปฏิบัติของพวกแองโกล-แซกซัน (Anglo-Saxon) ที่กษัตริย์ทรงเป็นลอร์ดหรือซูเซอเรนโดยตรงของขุนนางทุกคน ส่วนดินแดนในยุโรปตะวันออกและ

รัสเซียนั้นก็ไม่ได้รับอิทธิพลของระบอบการปกครองแบบฟิวดัล

การแสดงความจริงรักภักดีจะกระทำพร้อมกับการให้สัตย์สาบาน (Act of Feudality) ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีการมอบตนของวัสซัลเป็นข้ารับใช้ลอร์ด ประเพณีดังกล่าวนี้เริ่มต้นโดยผู้ขอรับที่ดินจะเดินเข้าไปคุกเข่าตรงหน้าเจ้าที่ดินหรือลอร์ดในอนาคตแล้วเอามือทั้งสองของลอร์ดมาไว้ในมือตน จากนั้นประกาศตนเป็น “คนของลอร์ด” และให้คำปฏิญาณว่าตน (วัสซัล) จะจงรักภักดีต่อลอร์ดและเป็นศัตรูกับศัตรูทุกคนของลอร์ด ไม่ว่าผู้นั้นจะมีชีวิตอยู่หรือตายไปแล้วก็ตาม เมื่อวัสซัลกล่าวจบแล้ว ลอร์ดก็จะพยุกวัสซัลให้ขึ้นแล้วจุมพิตแก้มวัสซัลทั้งสองข้างเพื่อเป็นเกียรติและแสดงถึงความทัดเทียมฉันทมิตร (ในดินแดนเยอรมันลอร์ดจะถือตนเป็น “นาย” ที่เหนือกว่าวัสซัล ประเพณีการจุมพิตไม่ถือปฏิบัติ ณ ที่นั่น) ครั้นแล้ววัสซัลก็จะกระทำสัตย์สาบาน โดยเอามือวางบนพระคัมภีร์ไบเบิลหรือเครื่องรางศักดิ์สิทธิ์ แล้วกล่าวคำสาบานที่จะรักและเชื่อตรงต่อลอร์ด และรับภาระต่างๆ ของลอร์ด ตลอดจนจะไม่ทำให้ลอร์ดระคายเคืองใจไม่ว่าจะเป็นคำพูดหรือการกระทำใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนลอร์ดก็มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองวัสซัลและครอบครัว การทำพันธสัญญาต่อกันนี้ถือเป็นเรื่องเคร่งครัดและเข้มงวด แม้ไม่มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ทั้งสองฝ่ายก็ต้องถือปฏิบัติต่อกันอย่างเคร่งครัดชนิดเป็นเรื่องที่เดิมพันกันด้วยชีวิต

ในภาวะที่เศรษฐกิจของยุโรปค้ำขั้นเป็นแบบ “เศรษฐกิจพึ่งพาตนเอง” (self-sufficient economy) ที่เงินไม่อำนาจในการซื้อขาย ที่ดินจึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกฐานะและอภิสิทธิ์ของเจ้าของที่ดิน ดังนั้น เพื่อเป็นการรักษาสีทิตต่างๆ ในการครอบครองที่ดิน วัสซัลจึงมีภาระหน้าที่ต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติ อย่างเคร่งครัดต่อลอร์ด อาทิเช่น จัดส่งนักรบที่เรียกว่าอัศวิน (knight) จำนวนหนึ่งตามที่ตกลงกับลอร์ดหรือส่งตนเองเข้ารับใช้ในกองทัพของลอร์ด (ตามปกติจะไม่เกิน 40 วัน ใน 1 ปี) เข้าร่วมประชุมในการพิจารณาตัดสินข้อพิพาทระหว่างพวกขุนนางในศาลของลอร์ด คุ้มครองชีวิตของลอร์ด ให้ความช่วยเหลือที่เรียกว่า “aids” เมื่อลอร์ดถูกศัตรูจับไปเรียกเงินค่าไถ่ บุตรสาวคนโตของลอร์ดสมรส หรือ บุตรชายคนโตเข้าพิธีเป็นอัศวิน และจะต้องจัดการเลี้ยงรับรองลอร์ดเมื่อมาเยือนหรือมาพักที่ปราสาทของตน เมื่อวัสซัลสิ้นชีวิตลงและมรดกตกเป็นของบุตรชายนั้น บุตรชายก็จะได้รับสิทธิในการสืบทอดการถือครองที่ดินนั้นต่อไป โดยทำพิธีรับมอบและให้สัตย์สาบานแก่ลอร์ดดังที่บิดาได้ปฏิบัติมา และต้องจ่ายเงินค่าไถ่ที่ดิน (relief) ให้แก่ลอร์ด ส่วนลอร์ดก็ไม่มีอำนาจจะเรียกที่ดินที่เคยมอบให้แก่บิดาคืนไปได้

นอกจากนี้ ลอร์ดยังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อวัสซัลเช่นเดียวกัน คือให้ความยุติธรรมและการคุ้มครองวัสซัลและครอบครัว ในกรณีวัสซัลถึงแก่กรรม ลอร์ดมีสิทธิที่จะดูแลกรรยาหม้ายและหาสามีใหม่ให้ ตลอดจนให้ความคุ้มครองอุปการะแก่บุตรธิดากำพร้าของวัสซัลจนกว่าจะมีอายุบรรลุนิติภาวะ (21 ปี) รวมทั้งจะต้องหาคู่สมรสที่เหมาะสมแก่บุตรธิดาของวัสซัล นอกจากนี้ เมื่อวัสซัลถึงแก่กรรมโดยไม่เคยกระทำผิดสัญญาหรือคำสัตย์สาบาน ลอร์ดมีหน้าที่รักษาสีทิตในการถือครองที่ดินให้แก่ทายาทของวัสซัลผู้นั้นด้วย

ในระยะแรกของการก่อตัวของระบอบการปกครองแบบฟิวดัล ที่ดินไม่สามารถสืบทอดเป็นมรดกได้ แต่ต่อมาก็เปลี่ยนแปลงเป็นการสืบทอดที่ดินถือเป็นทั้งที่มาของ “ตำแหน่ง” และ “ทรัพย์สิน

ส่วนตัว” โดยนัยนี้ที่ดินจึงสามารถแบ่งให้ทายาทอื่นๆ หรือ ผู้หนึ่งผู้ใดได้ ส่วน “ตำแหน่ง” นั้นไม่อาจกระทำได้ ดังนั้น จึงเกิดประเพณีให้มีการสืบทอดตำแหน่งหรือบรรดาศักดิ์ของบุตรชายหัวปีที่เรียกว่า ประเพณี promogeniture ขึ้น การแบ่งที่ดินให้ทายาทหรือบุคคลอื่นจึงก่อให้เกิดปัญหาอย่างใหญ่หลวงในเวลาต่อมาและทำให้เกิด “ความหายนะของระบอบการปกครองแบบฟิวดัล” (feudal chaos) ที่ทำให้ขุนนางจับอาวุธเข้าต่อสู้แย่งชิงที่ดินกันเอง

อย่างไรก็ดี สิทธิและหน้าที่ระหว่างวัสซัลกับลอร์ดต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดกระทำผิดสัญญาอย่างรุนแรง เช่นวัสซัลลี้กเสี่ยงในการให้ความช่วยเหลือเพื่อไถ่ตัวลอร์ด หรือ ลอร์ดพยายามฆ่าวัสซัลหรือโกงที่ดินของวัสซัล พันธะและหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างลอร์ดและวัสซัลเป็นอันสิ้นสุดลง

คริสต์ศาสนากับระบอบการปกครองแบบฟิวดัล

ระบอบการปกครองแบบฟิวดัลมิได้เพียงแต่แพร่หลายในกลุ่มขุนนางเท่านั้น แม้แต่ในคริสต์ศาสนจักร พระกัมมอบที่ดินซึ่งมีจำนวนมากมายให้แก่ขุนนางที่เป็นฆราวาสไปถือครองได้ ขุนนางจึงมีฐานะเป็นวัสซัลของพระด้วย แต่ในขณะเดียวกัน ขุนนางก็อาจแบ่งที่ดินบางส่วนให้แก่พระราชา คณะชั้นอาร์ชบิชอป (archbishop) บิชอป (bishop) หรือสมภาร (abbot) ไปปกครองดูแลอีกต่อหนึ่ง โดยนัยนี้พระจึงมีสภาพเป็นวัสซัลของขุนนางที่เป็นฆราวาส ดังนั้น เมื่อคริสต์ศาสนจักรได้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับระบอบการปกครองของฝ่ายฆราวาสดังกล่าวนี้จึงทำให้ฆราวาสจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้มีศรัทธาจะคิดบวชเรียนอย่างแท้จริงยอมบวชเพื่อกอบโกยทรัพย์สินเงินทองลาภยศและสรรเสริญ จนเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้คริสต์ศาสนจักรต้องเข้าไปมีข้อขัดแย้งกับขุนนางและการเสื่อมอำนาจของคริสต์ศาสนจักรในเวลาต่อมา

ในโลกของระบอบการปกครองแบบฟิวดัล สงครามคือสนามประลองกำลังและอำนาจของลอร์ด การรบระหว่างลอร์ดจึงเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จนกระทั่งศาสนจักรต้องยื่นมือเข้าเกี่ยวข้องโดยประกาศให้มิวนัฟกริบเพื่อพระเป็นเจ้า (Truce of God) ในฤดูถือศีลอด (Lent) [40 วันก่อนถึงวันอีสเตอร์ (Easter)] และห้ามรบกันในวันพฤหัสบดี ศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ อย่างเด็ดขาด หากไม่ปฏิบัติตามถือว่ามีความผิดรุนแรงและอาจถูกขับออกจากศาสนาหรือบัพพชาตินิยกรณได้ โดยผู้นั้นไม่ว่าจะมีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถเข้าเขตวัดเพื่อประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาได้

ขุนนางกับเขตปกครองแมนเนอร์

เมื่อวัสซัลได้รับที่ดินจากลอร์ดไปถือครองแล้วก็จะจัดตั้งเป็นเขต “แมนเนอร์” (manor) ซึ่งเป็นที่ตั้งของปราสาท หมู่บ้าน และโบสถ์ประจำหมู่บ้าน แมนเนอร์แต่ละแห่งจะมีขนาดเล็กหรือมีจำนวนน้อยหรือมากจะขึ้นอยู่กับฐานะและเศรษฐกิจของเจ้าของแมนเนอร์ ทั้งยังมีชัยภูมิและผังการตั้งที่แตกต่างกัน วัสซัลเจ้าของแมนเนอร์จะมีฐานะเป็น “ลอร์ดของแมนเนอร์” (lord of the manor) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลปกครองชาวนา (peasant) ซึ่งแบ่งออกเป็นเสรีชน (free holder) และทาสติดที่ดิน (serf) ซึ่งเรียกว่าพวกวิลเลน (villein) ที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของแมนเนอร์ ทุกคนถือเป็น “คนในสังกัด”

ของลอร์ดของแมนเนอร์ทั้งสิ้น เสรีชนเป็นไทแก่ตนเองที่จะเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยได้ ส่วนทาสติดที่ดินนั้น มีสภาพกึ่งเสรีชนกึ่งทาสที่ต้องอยู่ใต้ปกครองของลอร์ดของแมนเนอร์ทุกประการ และไม่มีสิทธิโยกย้ายที่อยู่อาศัย แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ใช้ทาสที่ลอร์ดของแมนเนอร์จะลงโทษเขียนตีได้ตามอำเภอใจหรือส่งขายทอดตลาดได้ ทั้งเสรีชนและทาสติดที่ดินต่างมีภาระต้องจ่ายค่าธรรมเนียมให้แก่ลอร์ด แต่ทาสติดที่ดินมีภาระมากกว่าคือต้องทำงานบริการ (labor services) ให้แก่ลอร์ดด้วย นอกจากนี้ ประชากรในเขตแมนเนอร์หรือชาวนายังต้องจ่ายภาษีร้อยละสิบ (tithe) ให้แก่โบสถ์ในเขตแมนเนอร์อีกด้วย ซึ่งนับเป็นภาระหนักอย่างยิ่ง ดังนั้น พวกชาวนาจึงมีฐานะยากจน อีกทั้งในเวลาสงครามก็จะถูกบังคับให้ส่งเสบียงอาหารและสัตว์เลี้ยงหรือถูกบังคับใช้แรงงานต่างๆ อีกด้วย ซึ่งมักเป็นสาเหตุของการเกิดกบฏชาวนาบ่อยครั้ง

แมนเนอร์นี้ถือเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่สำคัญของระบอบการปกครองแบบฟิวดัล และเป็นสถานที่ที่วัสซัลจะตกตวงผลประโยชน์เพื่อส่งส่วย (เป็นค่า aids และอื่นๆ) แก่ลอร์ดเจ้าที่ดินต่อไป ในขณะเดียวกันวัสซัลก็สามารถทำหน้าที่ของลอร์ดของแมนเนอร์ในการปกครอง ให้ความคุ้มครอง ตัดสินคดีความ และกำหนดวิถีชีวิตของพวกวิลเลินท์หรือผู้คนที่อาศัยอยู่ในแมนเนอร์ เช่น ให้การเห็นชอบในการจัดขายทรัพย์สินต่างๆ เลือกคู่ครองให้แก่บุตรชายหญิงและอื่นๆ ส่วนวิลเลินท์ก็มีหน้าที่ต้องทำนาในเขตที่ดินของลอร์ดของแมนเนอร์ที่เรียกว่าดีเมน (demesne) ซึ่งมีประมาณหนึ่งในสามของที่ดินเพาะปลูกทั้งหมด สัปดาห์ละ 2-3 วัน และอาจเป็น 4-5 วันในฤดูเก็บเกี่ยว อีกทั้งต้องแบ่งปันผลประโยชน์ในที่ดินของตนซึ่งเรียกว่าเขตเทนเมนต์ (tenement) อีกครึ่งหนึ่งและเสียค่าธรรมเนียมอื่นๆ ให้แก่ลอร์ดของแมนเนอร์เพื่อเป็นค่าใช้ที่ดิน ค่าคุ้มครองจากลอร์ด ตลอดจนค่าใช้สระน้ำ ทุ่งหญ้า ป่าไม้ บ่อน้ำ และโรงอบขนมปัง ซึ่งเป็นอาหารหลักของทุกคน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นของสาธารณประโยชน์ในแมนเนอร์ที่ทุกคนมีสิทธิใช้ร่วมกันได้

โดยทั่วไป ลอร์ดของแมนเนอร์จะใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในปราสาทในเขตแมนเนอร์เพื่อควบคุมดูแลผลประโยชน์ของตนและทุกข์สุขของคนในสังกัด ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่าในยามที่สังคมตะวันตกค่อนข้าง

ในเขตแมนเนอร์ผู้ช่วยลอร์ดในการกำกับดูแลความเรียบร้อยของแมนเนอร์ ได้แก่ steward, bailiff และ reeve ตามลำดับ

ในภาพ reeve กำลัง ควบคุมการทำงานของทาสติดที่ดิน

ปิดตัวเองและเศรษฐกิจยังซบเซาอยู่นั้น แมเนอร์จึงมีสภาพเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจและสังคมของผู้คนทุกระดับชั้น ขุนนางใช้แมเนอร์เป็นที่พบปะสังสรรค์กันหรือใช้ต้อนรับลอร์ดเจ้าที่ดิน เลือกซื้อสินค้าเล็กๆ น้อยๆ ที่พ่อค้าเร่นำมาขายจากแดนไกล ตลอดจนเป็นสถานที่ที่ฝึกสอนวิชาต่างๆ สำหรับบุตรีดา ศาสตร์สำหรับอัศวิน และอื่นๆ แมเนอร์ยังเป็นที่ๆ ลอร์ดสามารถใช้สิทธิต่างๆ ในการเป็นผู้นำของสังคมได้อย่างเต็มที่ เช่น พิพากษาคดีตัดสินคดีความต่างๆ เก็บเงินภาษีหรือผลประโยชน์จากประชาชน และรวมกำลังสำหรับป้องกันการรุกรานของศัตรู แมเนอร์จึงเป็น “โลกของขุนนาง” ที่ลอร์ดทุกคนจะสามารถใช้อำนาจหน้าที่ของตนตามนัยของระบอบสังคมและการปกครองแบบฟิวทัลได้อย่างสมบูรณ์

วิถีแห่งอัศวิน

สังคมฟิวทัลแบ่งประชากรออกเป็น 3 ฐานันดรตามพันธะหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม ฐานันดรที่ 1 คือพระราชา-ขุนนาง (นักรบ) มีหน้าที่ใน “การต่อสู้” ฐานันดรที่ 2 คือพวกพระหรือนักบวช มีหน้าที่ “สวดมนต์ภาวนา” และฐานันดรที่ 3 ชาวนา-ทาสติดที่ดิน มีหน้าที่ใน “การทำไร่ไถนา” ดังนั้น บุตรหลานขุนนางทุกคนที่เป็นชายจะต้องผ่านการฝึกฝนอบรมให้รู้จัก “ศาสตร์ของอัศวิน” ตั้งแต่เยาว์วัย และเมื่ออายุบรรลุนิติภาวะจะได้รับการแต่งตั้งเป็นอัศวิน (ภาษาอังกฤษ knight; ภาษาฝรั่งเศส chevalier) และมีสิทธิในการสวมใส่เสื้อเกราะ (ซึ่งทำให้เขาแตกต่างไปจากทาสติดที่ดินและสามัญชนอื่นๆ) และสามารถเข้าร่วมในกองทัพของลอร์ดหรือทำสงครามส่วนตัว (private war) กับลอร์ดอื่นๆ ได้ การเป็นอัศวินเป็นหน้าที่และสิทธิอันชอบธรรมโดยเฉพาะของชนชั้นขุนนางเท่านั้น เมื่อบุตรชายอายุครบเกณฑ์ 7 ปี บิดาจะนำตัวไปฝากให้อยู่กับลอร์ดเจ้าที่ดินซึ่งเป็นเจ้านายของบิดา เด็กจะมีฐานะเป็นเด็กชา (page boy) และจะได้รับการสั่งสอนอบรมจากภริยาของลอร์ดหรือเลดี้ (lady) ให้เรียนวิถีชีวิตและกิริยามารยาทของการเป็นอัศวิน ในช่วงปีแรกๆ เด็กจะศึกษาเล่าเรียนเกี่ยวกับ “ศาสตร์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม” นับแต่วิชาความรู้ทั่วไป ระเบียบวินัยในบ้านและสังคม สิทธิและหน้าที่ของขุนนาง การให้บริการแก่ผู้อื่น การเข้าสมาคม ตลอดจน “ธรรมะของอัศวิน” (chivalry) ซึ่งได้แก่การซื่อสัตย์ต่อคำมั่นสัญญา การมีกิริยาจามารยาทสุภาพอ่อนโยนและถ่อมตน การให้เกียรติและการเอาอกเอาใจ สุภาพสตรี การประพฤติในสิ่งที่ควรในยามปกติสุขและยามศึกสงคราม และการปกป้องคริสต์ศาสนจักรและอื่นๆ อันเป็นหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับระเบียบวินัยของสังคมและจรรยาของพวกขุนนาง ขณะเดียวกัน เด็กชายก็จะได้รับการสั่งสอนจากสโควร์ (squire) ให้รู้จักอาวุธยุทธโปกรณ์และทักษะในการขี่ม้าเพื่อเตรียมพร้อมในการรับการฝึกฝนเป็นอัศวินต่อไป

เมื่อเด็กชายอายุครบ 14 ปี (หรืออาจสูงกว่านั้นเล็กน้อย) เขาจะได้รับการเลื่อนฐานะเป็นสโควร์ ซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติรับใช้ลอร์ดอย่างใกล้ชิดเช่นดูแลเครื่องแต่งกาย อาวุธยุทธโปกรณ์จัดหาอาหารและอื่นๆ ตลอดจนดูแลเด็กชารุ่นน้องต่อไป ลอร์ดจะเป็นผู้สอนศาสตร์ของอัศวินให้แก่สโควร์ด้วยตนเองนับแต่วิธีการขี่ม้า การใช้ดาบ หอก ทวน และธนู ตลอดจนศิลปะการต่อสู้ประเภทต่างๆ ในยามที่ลอร์ดต้องเดินทางออกรบ สโควร์จะติดตามลอร์ดออกไปด้วยโดยทำหน้าที่งูมำศึกที่ลอร์ดจะใช้ใช้ในสนามรบและเก็บรักษาอาวุธต่างๆ ของลอร์ด หากรบกันและลอร์ดเพลี่ยงพล้ำเสียท่าตกลงจากหลังม้า สโควร์อาจต้องทำหน้าที่คอยพยุงลอร์ดให้ขึ้นขึ้นหลังม้าอีก เนื่องจากบางครั้งลอร์ดไม่สามารถ

การใช้ชีวิตของ “ฐานันดรที่ 1” และ “ฐานันดรที่ 2”
มีความหรูหราแตกต่างจากประชาชนทั่วไป

การประลองกำลังของอัศวินใน tournament

ลูกขึ้นได้เองโดยจับพลันเพราะน้ำหนักของเสื้อเกราะที่ใส่ อย่างไรก็ตาม สไควร์ไม่มีสิทธิ์ที่จะออกรบแทน ลอร์ดได้เพราะสไควร์ยังไม่ได้เป็นอัศวินและไม่มีหน้าที่ในการรบ นอกจากนี้จะมีเหตุสุดวิสัยสไควร์อาจได้รับการยกเว้นให้ต่อสู้ในสนามรบได้ เมื่อสไควร์อายุครบ 20-21 ปี และลอร์ดยอมรับว่ามีความรู้ความสามารถในการใช้อาวุธและการรบ เขาก็จะสำเร็จ “หลักสูตรอัศวิน” และจะได้รับการแต่งตั้งเป็นอัศวิน รวมทั้งเข้าสังกัดในสมาคมอัศวินผู้กล้าหาญ (The Order of Chevalier) ของสังคมฟิวดัล

การแต่งตั้งสไควร์เป็นอัศวินนับเป็นพิธีกรรมที่สำคัญยิ่งพิธีกรรมหนึ่ง ทั้งนี้เพราะเป็นสัญลักษณ์ว่าเขาผู้นั้นได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์และจะได้เข้าเป็นสมาชิกสังกัดในสมาคมอัศวินผู้กล้าหาญอันจะเป็นหนทางที่จะก้าวไปสู่ตำแหน่งเกียรติยศต่างๆ ในระดับสูงของสังคมฟิวดัล พิธีการแต่งตั้งอัศวินนั้นแบ่งออกเป็นพิธีทางศาสนาและพิธีโลก กล่าวคือ พิธีทางศาสนานั้นซึ่งมักกระทำก่อนพิธีโลกคือนั่ง ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นอัศวินต้องผ่านพิธีชำระร่างกายให้สะอาด อดอาหารเป็นเวลา 24 ชั่วโมง สวดภาวนาสารวมจิตใจ ก่อนเข้าไปคุกเข่าในโบสถ์ ต่อหน้าแท่นบูชาที่วางดาบคู่มือไว้ จุดเทียนบูชาพระเป็นเจ้าอยู่ตลอดทั้งคืน ในตอนเช้าจะมีพิธีรับศีลมหาสนิท (mass) และพระจะสวมมงกุฎให้แก่ดาบคู่มือ ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นอัศวินจะต้องให้สัตย์ปฏิญาณ จะใช้อาวุธในทางที่ถูกที่ชอบเพื่อศาสนาและ

ด้วยธรรมะของอัศวินทุกประการ หลังจากนั้นเขาจะให้ได้รับอนุญาตให้สวมใส่เสื้อเกราะและเข้าสู่พิธีโลก โดยเข้าไปคุกเข่าอยู่เบื้องหน้าอัศวินผู้ทำพิธี (คือลอร์ดที่เลี้ยงดูฝึกฝนเขา) อัศวินผู้ทำพิธีจะชักดาบ ออกแตะบนหลังคนที่ถูกรอรับนั้นสามที พร้อมกับให้อาวาตและอวยชัยให้พร จากนั้น “อัศวินใหม่” จะคว่ำหอกและควบม้าสุดแรงเพื่อใช้หอกพุ่งไปที่โล่ที่แขวนอยู่บนเสาตามที่กำหนดไว้ อันเป็นนัยถึงความพร้อมที่จะเป็นอัศวินเพื่อออกรบและผดุงความยุติธรรมและความถูกต้องในสังคม จึงถือเป็นการสิ้นสุดของพิธีกรรม ในตอนเย็นเขาก็จะได้นั่งโต๊ะรับประทานอาหารร่วมกับลอร์ดเป็นครั้งแรก เพราะในขณะนั้นเขาได้เข้าสังกัดในสมาคมอัศวินแล้วและเป็นนักรบอันทรงเกียรติของสังคม ตลอดชีวิตของการเป็นอัศวิน อัศวินจะต้องยึดอุดมการณ์ที่สำคัญคือ ต้องกระทำความดี (to do good) แก้ไขในสิ่งที่ผิด (to right wrong) ผดุงความยุติธรรม (to be just) มีเมตตาธรรม (to show mercy) ปกป้องคุ้มครองสตรี (to defend womanhood) และเทิดทูนพระเป็นเจ้า (to honor God)

การเป็นอัศวินถือว่าเป็นเกียรติยศแก่ผู้นั้นเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น ค่าใช้จ่ายในการเป็นอัศวินจึงสูงมาก ผู้ที่จะเป็นอัศวินได้มักจะเป็นบุตรชายคนโตของตระกูลขุนนางชั้นสูง ที่บิดาเป็นลอร์ดของวัสซัลหลายคน พวกเขาต้องส่งส่วยเงินช่วยเหลือ (aids) ตามพันธะและเงื่อนไขที่มีต่อลอร์ดเพื่อใช้ในการจัดซื้อม้า เสื้อเกราะอาวุธต่างๆ ซึ่งมีราคาสูงมาก ตลอดจนเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีกรรมและการเลี้ยงฉลองทั้งหมด ดังนั้น สำหรับสไควร์ที่มาจากตระกูลขุนนางที่มีฐานะไม่มั่นคงหรือเป็นบุตรชายคนรองๆ จึงมักหมดโอกาสที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอัศวินและอาจต้องเป็นสไควร์จนวาระสุดท้ายของชีวิตก็เป็นได้ หรือมิฉะนั้นก็ต้องออกบวชเพื่อ “เอาดี” ในทางศาสนา

“แต่งองค์ทรงเครื่อง” ให้อัศวิน

ตลอดระยะเวลาที่ระบบสังคมและเศรษฐกิจของยุโรปจะเปลี่ยนแปลงจากลักษณะสังคมแบบชนบทเป็นสังคมเมืองและเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตัวเองเป็นเศรษฐกิจแบบการใช้เงินตราขึ้น การดำเนินชีวิตของพวกขุนนางในสังคมยุโรปส่วนใหญ่ก็ตกอยู่ใต้กฎเกณฑ์ของระบอบการปกครองแบบฟิวดัลที่คล้ายคลึงกัน แต่เมื่อเมืองและการค้าขายตัวและเจริญรุ่งเรืองมากขึ้นในคริสต์ศตวรรษ 11-14 [ในช่วงสงครามครูเสด (Crusades ค.ศ. 1096-1291) และหลังจากนั้น] ชีวิตของพวกขุนนางก็เริ่มเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ เกิดพัฒนาการของระบบการปกครองแบบฟิวดัลที่เรียกว่า “Bastard Feudalism” ขึ้น อาทิเช่น วัลลสามารถใช้เงินตอบแทนลอร์ดแทนการเข้ารับใช้กองทัพของลอร์ด และซื้อที่ดินของลอร์ดมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเพื่อจะใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เป็นต้น การกระทำดังกล่าวนี้จึงมีส่วนช่วยทำลายพันธะและความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างลอร์ดกับวัลลซึ่งเป็นหัวใจของระบอบการปกครองแบบฟิวดัลให้เสื่อมลง ทั้งยังเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบของสังคมสมัยกลางให้เข้าสู่ “สมัยใหม่” ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 อีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นวิถีการรบที่เปลี่ยนแปลงจากการรบบพุ่งประจัญบานบนหลังม้าเป็นการใช้หน้าไม้ (long bow) และการผลิตดินปืนในปลายสมัยกลางก็ช่วยเร่งให้อาชีพอัศวินหมดความสำคัญลงอีก นอกจากนี้ การสถาปนาอำนาจสมบูรณ์ของกษัตริย์ของกษัตริย์และทำให้เกิดรัฐประชาชาติ (nation state) การรบบกลายเป็น “อาชีพ” ของทหารรุ่นใหม่หรือทหารอาชีพที่ไม่จำเป็นต้องสังกัดอยู่ใน “ฐานันดรที่ 1” อีกต่อไป การเป็น “อัศวิน” ก็ไม่จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน แต่ตำแหน่งและบรรดาศักดิ์มีไว้สำหรับให้กษัตริย์ขายแก่พวกพ่อค้าที่ร่ำรวยแต่ไร้ยศศักดิ์ที่มีความปรารถนาจะได้รับการยกย่องในสังคม ดังนั้น เมื่อสิ้นสมัยกลางจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการสิ้นสุดของยุคที่ขุนนางครองเมืองและการดำเนินชีวิตของขุนนางที่ตั้งอยู่บนเกียรติของการยึดถือธรรมะของอัศวินอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2516). ฝรั่งศักดินา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ก้าวหน้าการพิมพ์.
- Binder, F.M. (ed). (1970). Educational in the History of the Western Civilization. Ontario: Collier - Macmillan.
- Bishop M. (1968). The Pelican Book of the Middle Ages. Middlesex: Penguin Books.
- Bloch, M. (1975). Feudal Society : Vol 1 The Growth of Ties of Dependence. (trans. by L.A.Manyon). London: Routledge & Kegan Paul.
- _____. (1975). Feudal Society : Vol 2 Social Classes and Political Organization. (trans. by L.A. Manyon). London : Routledge & Kegan Paul.
- Ferguson, W.K. & Bruun, G. (ed). (1952). A Survey of European Civilization. (3rd. ed). Boston: The Riverside Press.
- Gies, J. (1979). Life in a Medieval Castle. New York: Harper & Row.
- Hadaway, B. & Jacquemier, S. (ed). (1984). Kings Barons & Serfs a Pictorial History 1086 - 1300 (vol. 2). London: Macdonald.

- Heer, F. (1962). The Medieval World. (Trans. by J. Sondheimer). New York: The world publishing.
- Hicks, M. (1995). Bastard Feudalism. New York: Longman.
- Hollister, C.W. (1968). Medieval Europe: a Short History. (2nd ed). New York: John Wiley & Son.
- Huizinga, J. (1976). The Waning of the Middle Ages. Middlesex: Penguin Books.
- Kirchner, W. (1968). Middle Ages 375 - 1492. London: Barnes & Noble.
- Koenigsberger, H.G. (1993). Medieval Europe 400 - 1500. New York: Longman.
- Langley, A. (1996). Medieval Life. London: Dorling Kindersley.
- Leach, E., Mukherjee, S.N. and Ward, J. (ed). Feudalism: Comparative Studies. Sydney: Pathfinder.
- Rowling, M. (1973). Everyday Life in Medieval Times. London: C. Nicholls & Company.
- Stephenson, C. (1997). Medieval Feudalism. London: Cornell University Press.